

**ΤΟ ΕΦΑΡΜΟΣΤΕΟ ΔΙΚΑΙΟ ΕΠΙ ΤΡΟΧΑΙΩΝ ΑΤΥΧΗΜΑΤΩΝ ΜΕ ΣΤΟΙΧΕΙΑ
ΑΛΛΟΔΑΠΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ Η ΔΙΕΘΝΗΣ ΔΙΚΑΙΟΔΟΣΙΑ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΩΝ**

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

**ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΤΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΤΟΥ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΥ
864/2007**

(ΡΩΜΗ ΙΙ)

I. Εισαγωγή

Στο τεύχος του μηνός Αυγούστου 2008 (σελ. 354 έως 368) του περιοδικού αυτού (ΕΣυγκΔ) έγινε αναλυτική παρουσίαση των διατάξεων του Κανονισμού 864/2007, γνωστού και ως «Ρώμη ΙΙ», που αφορούν τα τροχαία ατυχήματα. Με τον κανονισμό αυτό ορίζεται ότι επί των τροχαίων ατυχημάτων τα οποία έχουν στοιχεία αλλοδαπότητας δεν θα εφαρμόζεται πλέον το δίκαιο του τόπου όπου διαπράχθηκε το αδίκημα, όπως ίσχυε μέχρι σήμερα (άρθρ. 26 ΑΚ), αλλά εισάγεται ως πρωταρχικό συνδετικό στοιχείο το δίκαιο εκείνης της χώρας στην οποία επέρχεται η άμεση ζημία (*lex loci damni*). Πρόκειται για ένα πολύ σημαντικό νομοθέτημα, με το οποίο ο κοινοτικός νομοθέτης επεμβαίνει για πρώτη φορά στο εσωτερικό ουσιαστικό δίκαιο των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και εισάγει την ενιαία ρύθμιση των κανόνων του ιδιωτικού διεθνούς δικαίου στην προσπάθειά του να ομογενοποιήσει τις διατάξεις του εκείνες που αφορούν το εφαρμοστέο δίκαιο επί των εξωσυμβατικών ενοχών.

Στο τεύχος εξάλλου του μηνός Φεβρουαρίου (σελ. 66 έως 80) του περιοδικού, έγινε αναλυτική παρουσίαση της απόφασης C 463/06 του Δικαστηρίου Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (υπόθεση FBTO Schadenverzekeringen N.V. κατά Jack Odenbreit), η οποία ερμηνεύοντας τις διατάξεις των άρθρων 8, 9 παρ. 1 περ. β', 10 και 11 παρ. 2 του Κανονισμού 44/2001, γνωστού και ως «Βρυξέλλες Ι», δέχθηκε ότι εκείνος που ζημιώνεται σε τροχαίο ατύχημα το οποίο συμβαίνει στο έδαφος κράτους μέλους εκτός του κράτους της κατοικίας του, έχει το δικαίωμα να εναγάγει τον αλλοδαπό ασφαλιστή του ζημιογόνου αυτοκινήτου ενώπιον των δικαστηρίων του τόπου της κατοικίας του. Αναγκαία προϋπόθεση γι' αυτό, σύμφωνα με τις πάρα πάνω διατάξεις του Κανονισμού, είναι να επιτρέπεται η ευθεία αγωγή του ζημιωθέντος κατά του αλλοδαπού ασφαλιστή κατά το δίκαιο του κράτους στο οποίο αυτός κατοικεί.

Οι δύο πάρα πάνω εξελίξεις στο πλαίσιο του κοινοτικού δικονομικού και ουσιαστικού δικαίου φαίνεται να διευκολύνουν κατ' αρχήν εκείνον ο οποίος κατοικεί στην Ελλάδα και υπέστη ζημία από τροχαίο ατύχημα που συμβαίνει σε κράτος μέλος εκτός της Ελλάδας, όμως συνδέονται και με δυσκολίες και κινδύνους, οι οποίοι δεν πρέπει να διαφεύγουν της προσοχής του έλληνα δικηγόρου. Οι κίνδυνοι αυτοί προκύπτουν από τα οριζόμενο ως εφαρμοστέο δίκαιο από τον Κανονισμό 864/2007 (Ρώμη ΙΙ), το οποίο μπορεί σε πολλές περιπτώσεις να μην είναι το ελληνικό ουσιαστικό δίκαιο, αλλά το δίκαιο άλλου κράτους μέλους, παρά το γεγονός ότι η αγωγή ασκείται και εκδικάζεται ενώπιον ελληνικού δικαστηρίου. Για να κατανοηθεί η λειτουργία του έλληνα εφαρμοστή του δικαίου μέσα στο νέο πλαίσιο το οποίο διαμορφώνεται πλέον, θα αναφερθούν ορισμένα παραδείγματα-κανόνες με ανάλογες αποκλίσεις, ώστε να συμπεριλάβουν τις κατά το δυνατόν περισσότερες επί μέρους εναλλακτικές ρυθμίσεις που περιέχονται σε αυτόν τον κανονισμό.

Εκ προοιμίου πρέπει να τονισθεί ότι η παρουσίαση αυτή έχει καθαρά πρακτικό προσανατολισμό, δεν εξαντλεί τις ρυθμίσεις που προβλέπονται στον Κανονισμό και ο νομικός της πράξης θα πρέπει για την πληρέστερη ενημέρωσή του να ανατρέχει στις διατάξεις του Κανονισμού και τις αντίστοιχες επιστημονικές αναλύσεις τους.

II. Τροχαίο ατύχημα με υλικές ζημιές-σωματική βλάβη-θάνατο

Ως βασικό παράδειγμα θα αναφερθεί η περίπτωση ενός έλληνα ή αλλοδαπού, ο οποίος έχει την κατοικία του στην Ελλάδα και εμπλέκεται σε τροχαίο ατύχημα που συμβαίνει στη **Γερμανία**. Από το ατύχημα αυτό στην πρώτη περίπτωση προκαλούνται μόνο υλικές ζημιές στο αυτοκίνητό του, στη δεύτερη περίπτωση προκαλείται σωματική βλάβη στον οδηγό του αυτοκινήτου και στην τρίτη περίπτωση προκαλείται σε αυτόν θανατηφόρα σωματική βλάβη. Τα ζητήματα τα οποία θα απασχολήσουν τον έλληνα εφαρμοστή του δικαίου, δικηγόρο ή δικαστή, στις πάρα πάνω περιπτώσεις είναι τα ακόλουθα: α) Το δικονομικό ζήτημα, δηλαδή αν τα ελληνικά δικαστήρια έχουν διεθνή δικαιοδοσία να εκδικάσουν την αντίστοιχη αγωγή και σε καταφατική περίπτωση ποιο είναι το αρμόδιο κατά τόπο δικαστήριο και β) το ουσιαστικό ζήτημα, της ανεύρεσης δηλαδή του ουσιαστικού δικαίου του κράτους το οποίο θα εφαρμοσθεί στη συγκεκριμένη περίπτωση.

III. Το αρμόδιο δικαστήριο

Ο Κανονισμός 44/2001 (Βρυξέλλες Ι) περιέχει διατάξεις οι οποίες καθορίζουν όχι μόνο ποιο δικαστήριο έχει διεθνή δικαιοδοσία να δικάσει τη συγκεκριμένη υπόθεση, αλλά και ποιο είναι το αρμόδιο κατά τόπο δικαστήριο για την εκδίκαση της υπόθεσης αυτής. Έτσι, σύμφωνα με τις διατάξεις του Κανονισμού, η πάρα πάνω αγωγή μπορεί να ασκηθεί: 1) Ενώπιον του γερμανικού δικαστηρίου στην περιφέρεια του οποίου έχει την κατοικία του ο εναγόμενος που είναι υπόχρεος σε αποζημίωση ή που έχει την έδρα του ο εναγόμενος ασφαλιστής ή του τόπου όπου συνέβη το ατύχημα (άρθρα 2 παρ. 1, 9 παρ. 1 περ. α', 5 παρ. 3 και 10 του Κανονισμού). 2) Στις πάρα πάνω περιπτώσεις όπου υπάρχει σωματική βλάβη ή θάνατος η αγωγή μπορεί να ασκηθεί και ενώπιον του δικαστηρίου όπου ασκείται η ποινική δίωξη, με την προϋπόθεση ότι σύμφωνα με το δίκαιο που διέπει το δικαστήριο αυτό το τελευταίο μπορεί να επιληφθεί της πολιτικής αγωγής (άρθρο 5 παρ. 4 του Κανονισμού αυτού). 3) Ενώπιον του ελληνικού δικαστηρίου στην περιφέρεια του οποίου έχει την κατοικία του ο ζημιωθείς (άρθρα 9 παρ. 1 περ. β, 10 και 11 παρ. 2 του εν λόγω Κανονισμού). Αναγκαία προϋπόθεση στην τελευταία αυτή περίπτωση είναι να επιτρέπεται η ευθεία αγωγή κατά του ασφαλιστή.

Προβληματική εμφανίζεται η περίπτωση κατά την οποία ενάγων είναι φορέας κοινωνικής ασφάλισης, π.χ. το ΙΚΑ, ο οποίος εχορήγησε παροχές στον παθόντα ασφαλισμένο του και υποκαταστάθηκε ακολούθως στα δικαιώματα του παθόντος. Σχετικά έχουν υποστηριχθεί οι ακόλουθες δύο απόψεις. Κατά την πρώτη άποψη, ως ζημιωθείς, κατά την έννοια του άρθρου 11 παρ. 2 του Κανονισμού 44/2001, δεν μπορεί να θεωρηθεί και ο ασφαλιστικός φορέας, διότι οι διατάξεις με τις οποίες εισάγονται ειδικές δωσιδικίες, όπως συμβαίνει με την προαναφερόμενη διάταξη, αποτελούν εξαιρετικό δίκαιο και πρέπει να ερμηνεύονται στενά¹. Κατά την δεύτερη άποψη και ο φορέας κοινωνικής ασφάλισης πρέπει να ενταχθεί στο πλάτος της έννοιας του ζημιωθέντος, ο οποίος υπεισέρχεται στα δικαιώματα του παθόντος ασφαλισμένου του με βάση τη νόμιμη εκχώρηση². Έτσι κατά την πρώτη άποψη ο ασφαλιστικός φορέας δεν έχει το δικαίωμα να ασκήσει την αγωγή στον τόπο όπου αυτός έχει την έδρα του, ενώ αντίθετα έχει αυτό το δικαίωμα κατά τη δεύτερη άποψη. Οι υποστηρικτές και των δύο αυτών απόψεων παραθέτουν εκτενή επιχειρηματολογία υπέρ των απόψεών τους, η παρουσίαση της οποίας ξεφεύγει από τα όρια αυτής της εργασίας.

IV. Η κοινοποίηση της αγωγής

Στην περίπτωση κατά την οποία εγείρεται η αγωγή κατά του γερμανού υποχρέου σε αποζημίωση ή του γερμανού ασφαλιστή του, η αγωγή αυτή πρέπει να κοινοποιηθεί στον αλλοδαπό στον τόπο της κατοικίας του ή της έδρας του ασφαλιστή αντίστοιχα, σύμφωνα με

τις διατάξεις του Κανονισμού 1393/2007 «Περί επιδόσεως και κοινοποίησης στα κράτη-μέλη δικαστικών και εξώδικων πράξεων σε αστικές ή εμπορικές υποθέσεις», ο οποίος άρχισε να ισχύει από την 13-11-2008 και με τον οποίο καταργήθηκε ο προηγούμενος Κανονισμός 1348/2000. Στην περίπτωση αυτή εξάλλου δεν επιτρέπεται να γίνει η επίδοση της αγωγής στο ελληνικό Γραφείο Διεθνούς Ασφαλίσεως, αφού η ιδιότητα αυτού ως αντικλήτου του αλλοδαπού ασφαλιστή υφίσταται μόνο για τα ατυχήματα τα οποία συνέβησαν μέσα στα όρια της ελληνικής επικράτειας (άρθρο 27 παρ. 1 και 31 παρ. 4 του Ν. 489/1976).

Μία ενδιαφέρουσα άποψη που υποστηρίζεται κυρίως στη Γερμανία από ορισμένους συγγραφείς είναι ότι η κοινοποίηση της αγωγής θα μπορούσε να γίνει απευθείας στον αντιπρόσωπο διακανονισμού ζημιών του αλλοδαπού ασφαλιστή, ο οποίος εδρεύει στην Ελλάδα. Η σχετική επιχειρηματολογία των υποστηρικτών αυτής της άποψης στηρίζεται στη διατύπωση της παραγράφου 5 του άρθρου 4 της τέταρτης κοινοτικής οδηγίας (οδηγία 2000/26/EK της 16-5-2000), σύμφωνα με την οποία ο Αντιπρόσωπος διακανονισμού ζημιών πρέπει να διαθέτει επαρκείς εξουσίες, για να εκπροσωπεί την ασφαλιστική επιχείρηση έναντι των ζημιωθέντων από τροχαίο ατύχημα. Κατά συνέπεια ο Αντιπρόσωπος αυτός μπορεί να θεωρηθεί και ως αντίκλητος του αλλοδαπού ασφαλιστή για την παραλαβή δικαστικών εγγράφων, μέσα στα πλαίσια της ευρείας εξουσίας εκπροσωπήσεως που του παρέχει η πάρα πάνω διάταξη. Εξάλλου σύμφωνα με την αιτιολογική σκέψη υπ’αριθ. 12 της πάρα πάνω οδηγίας, ο ζημιωθείς θα πρέπει να έχει τη δυνατότητα να διευθετεί τη ζημία η οποία του προξενήθηκε σε άλλο κράτος μέλος, και στο παράδειγμά μας στην Γερμανία, με διαδικασίες που είναι οικείες σε αυτόν, στις οποίες συμπεριλαμβάνεται και η επίδοση της αγωγής στο κράτος μέλος της διαμονής του.

Όμως η επίδοση στον Αντιπρόσωπο διακανονισμού ζημιών που εδρεύει στην Ελλάδα θα ήταν παρακινδυνευμένη, αφού ο ΚΠολΔικ προβλέπει περιοριστικά στα άρθρα 142 και 143 ειδική διαδικασία και τύπο για τον διορισμό του αντικλήτου παραλαβής δικαστικών εγγράφων. Ήδη η πρόσφατη νομολογία των γερμανικών δικαστηρίων έχει λάβει αρνητική θέση στο ζήτημα αυτό και θεώρησε ότι ο αντιπρόσωπος διακανονισμού ζημιών δεν μπορεί να θεωρηθεί και ως αντίκλητος του αλλοδαπού ασφαλιστή. Μέχρι λοιπόν να αποφανθεί το ΔΕΚ για το ζήτημα αυτό δεν είναι σκόπιμο η αγωγή να κοινοποιείται στον αντιπρόσωπο του αλλοδαπού ασφαλιστή που εδρεύει στην Ελλάδα.

V. Το εφαρμοστέο δίκαιο

1) Ο βασικός κανόνας.

Και στις τρεις προαναφερόμενες περιπτώσεις (υλικές ζημίες, σωματική βλάβη, θάνατος), εφαρμοστέο είναι κατ' αρχήν το γερμανικό δίκαιο, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 4 παρ. 1 του Κανονισμού, αφού η Γερμανία είναι η χώρα στην οποία επήλθε η άμεση ζημία. Σύμφωνα λοιπόν με το γερμανικό δίκαιο θα κριθεί το ζήτημα της υπαιτιότητας των εμπλεκόντων οδηγών στην πρόκληση του ατυχήματος, ο προσδιορισμός του κύκλου των προσώπων τα οποία υποχρεούνται και εκείνων τα οποία δικαιούνται να ζητήσουν αποζημίωση, το είδος και η έκταση της οφειλόμενης και επιδικαστέας αποζημίωσης, τα ζητήματα της παραγραφής όπως επίσης και το εάν και σε ποια έκταση θεμελιώνεται ευθύνη από διακινδύνευση. Στην περίπτωση κατά την οποία στο τροχαίο ατύχημα εμπλέκονται περισσότερα από δύο αυτοκίνητα, όπως π.χ. όταν αυτό προκλήθηκε από την συγκλίνουσα υπαιτιότητα περισσότερων οδηγών, ο καταμερισμός της ευθύνης αυτών μεταξύ τους και το δικαίωμα αναγωγής ενός εξ αυτών κατά των υπολοίπων ρυθμίζεται επίσης από το γερμανικό δίκαιο.

Πρέπει να τονισθεί ότι το δίκαιο αυτό εφαρμόζεται και στην περίπτωση εκείνη κατά την οποία ο παθών οδηγός ή επιβάτης υπέστη σωματική βλάβη, νοσηλεύτηκε αρχικά σε

νοσοκομεία της Γερμανίας και ακολούθως μεταφέρεται για περαιτέρω νοσηλεία στην Ελλάδα. Και αυτό γιατί σύμφωνα με τη ρητή διατύπωση του άρθρου 4 παρ. 1 του Κανονισμού χρησιμοποιείται ως συνδετικό στοιχείο η «άμεση ζημία», όχι όμως και οι μεταγενέστερες επιζήμιες συνέπειες της σωματικής βλάβης, όπως είναι και η περαιτέρω νοσηλεία του παθόντος σε ελληνικά νοσοκομεία.

2) Η παρέκκλιση από τον γενικό κανόνα.

Αν στις πάρα πάνω περιπτώσεις έχουμε την όχι συνηθισμένη, αλλά θεωρητικά δυνατή, περίπτωση να συγκρουστούν σε γερμανικό έδαφος δύο αυτοκίνητα, οι οδηγοί των οποίων έχουν τη συνήθη διαμονή τους στην Ελλάδα και επισκέφθηκαν τη χώρα αυτή ως τουρίστες, τότε στην περίπτωση αυτή το εφαρμοστέο δίκαιο δεν είναι το γερμανικό, αλλά το ελληνικό, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 4 παρ. 2. Επομένως η υπόθεση αυτή θα αντιμετωπισθεί από τον έλληνα δικηγόρο και δικαστή, σαν να επρόκειτο για ένα τροχαίο ατύχημα που έχει συμβεί μέσα στην ελληνική επικράτεια, ως προς όλες τις συνέπειες της αδικοπραξίας, με μοναδική παρέκκλιση ως προς το ζήτημα της υπαιτιότητας. Ειδικότερα ο δικαστής θα κρίνει την υπαιτιότητα, και την ενδεχόμενη συνυπαιτιότητα, των εμπλακέντων οδηγών με βάση τις διατάξεις του ελληνικού δικαίου. Όμως κατά την αξιολόγηση της συμπεριφοράς αυτών των οδηγών οφείλει να λάβει υπόψη του ως πραγματικό στοιχείο τους κανόνες της οδικής ασφάλειας και συμπεριφοράς που ισχύουν στον τόπο και κατά το χρόνο επέλευσης του γεγονότος που θεμελιώνει την ευθύνη, σύμφωνα με το άρθρο 17 του Κανονισμού. Έτσι αν το γερμανικό δίκαιο περιέχει διατάξεις αυστηρότερες του ελληνικού ως προς την οδική συμπεριφορά, οι διατάξεις αυτές πρέπει να ληφθούν υπόψη από τον έλληνα δικαστή για την αξιολόγηση της υπαιτιότητας του κάθε οδηγού στην πρόκληση του ατυχήματος. Η εφαρμογή αυτής της διάταξης γίνεται πιο σαφής στην περίπτωση π.χ. που το τροχαίο ατύχημα συμβαίνει στην Αγγλία, όπου ως γνωστόν ισχύει η κίνηση των οχημάτων στο αριστερό της οδού και ο ένας από τους εμπλάκοντες οδηγούς είναι κάτοικος της Αγγλίας.